

ГЕНДЕР ВА ТАЪЛИМДА АЁЛЛАРНИНГ ИЖТИМОИЙ ФАОЛЛИГИ МУАММОЛАРИ

Мирзаева М. -

мустақил тадқиқотчи

Глобал миқёсда аёлларнинг таълим олиши жамият тараққиёти ва гендер тенгликни таъминлашда ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Таълим аёлларга фақат билим бериш билан чекланмай, балки уларнинг иқтисодий мустақиллигига эришиши, меҳнат бозоридаги иштирокини ошириши ҳамда жамиятда ўз ўрнини топиши учун “ижтимоий лифт” вазифасини ўтайди. Ўзбекистон ва Марказий Осиё давлатлари мисолида, аёлларнинг олий таълимга киришини кенгайтириш долзарб масалалардан бири ҳисобланади. Айни дамда Ўзбекистонда хотин-қизларнинг олий маълумот олиш даражаси жадал ўсиб бормоқда, масалан, 2016 йилда аёлларнинг бор-йўғи 5,6 фоизи олий маълумотли бўлган бўлса, бу кўрсаткич 2022 йилга келиб 17,7 фоизга етди.

Ўзбекистон ва Марказий Осиёда аёлларнинг олий таълимдаги иштироки сўнгги йилларда сезиларли ўзгаришларга учради. Совет даврида Марказий Осиё республикаларида эркаклар ва аёллар ўртасидаги саводхонлик деярли тенглаштирилган эди, бироқ мустақилликнинг дастлабки йилларида иқтисодий қийинчиликлар ва ижтимоий ўзгаришлар таъсирида аёлларнинг олий таълимга жалб этилиши пасайгани кузатилди. 2010-йиллар бошида Ўзбекистонда университетларда ўқиган талабаларнинг тахминан учдан бир қисmini қизлар ташкил этган бўлса (масалан, 2017 йилда талабаларнинг 40% аёллар эди, 2011 йилда эса 36% эди). Айниқса, 2016 йилдан кейин олий таълим муассасалари сони кескин кўпайди – 2016 йилда 77 та ОТМ бўлган бўлса, 2021 йилга келиб улар сони 154 тага етди. Қабул квоталари ҳам оширилди, лекин эҳтиёж ҳали тўлиқ қондирилмаган: масалан, 2015 йилда давлат ОТМларига қабул қилиниши 9,5% атрофида эди (605 минг талабгордан фақат 57,8 минг нафари қабул қилинган). 2021 йилда эса 1,2 миллион абитуриентдан атиги 121 минг нафари (10%) талаба бўлган.

Шу билан бирга, қизларнинг олий таълимга кириши динамикаси ўғил болаларга нисбатан тезроқ ошгани кўзга ташланади. Миллий статистика маълумотларига қараганда, 18–23 ёшли аёлларнинг олий таълим билан камраб олиниши 2014 йилда 5,2% дан 2024 йилда 52,4% гача ўсди. Бу ўсиш суръати ўғил болаларникидан юқорироқ бўлиб, худди шу даврда 18–23 ёшли йигитларнинг камрови 8,4% дан 43,5% гача етди. Демак, Ўзбекистонда сўнгги ўн йилликда олий таълим олувчи аёллар улуши кескин ошиб, ҳатто айрим ҳисоботларда гендер паритетига яқинлашгани таъкидланмоқда (2023/2024 ўқув йилида талабаларнинг тахминан ярмини қизлар ташкил этмоқда). Марказий Осиёнинг бошқа давлатларида ҳам ўхшаш тенденция кузатилмоқда: масалан, Қозоғистон ва Қирғизистонда ҳам аёллар олий таълимдаги улуши 50% дан ошиб, йигитларга нисбатан кўпроқни ташкил этмоқда (Қозоғистонда тахминан 53–54%, Қирғизистонда 2023 йилда 54% атрофида). Тожикистонда эса бир неча йил олдингача аёлларнинг олий таълимда иштироки анча паст бўлиб келган бўлса-да, у ерда ҳам сўнгги йилларда ўсиш кузатилди ва 2023 йилда аёл талабалар улуши 51% га яқинлашди. Бу рақамлар бутун Марказий Осиёда хотин-қизлар олий таълимга тобора фаолроқ жалб этилаётганини, ҳукуматлар ва жамиятлар бу йўналишда муайян ютуқларга эришганини кўрсатади. Шундай бўлса-да, олий таълимда гендер билан боғлиқ фарқлар мавжудлигича қолмоқда.

Ўзбекистон мисолида, 2021–2022 ўқув йилида давлат ОТМларида ўқиётган 808,400 талабанинг 45,6 фоизини (369,000 нафари) аёллар ташкил этган, қолган 54,4 фоизи (439,400) эса эркаклардир. Кейинги икки йилда мазкур кўрсаткич яна ошгани ва 2023 йилга келиб қизлар сони йигитлар сонига нисбатан *oʻziga* устунликка эришгани хабар қилинди. Шунингдек, битирувчилар таркибида ҳам фарқ кузатилади: масалан, 2019 йили бакалавриятни тамомлаган 65,400 талабанинг атига 38,3 фоизи аёллар бўлган. Бу ҳолат аёллар орасида таълимни охиригача етказиш кўрсаткичи пастроқ эканини англатади. Аёллар ва эркаклар олий таълимда танлайдиган мутахассисликларда ҳам сезиларли тафовутлар

мавжуд. Статистик маълумотларга кўра, аёл талабалар асосан гуманитар ва педагогика йўналишларини танлашга мойил, масалан, Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университетида талабаларнинг 84 фоизи, Тошкент давлат педагогика университетида 74 фоизи аёллардир. Самарқанд чет тиллар институтида ҳам талабаларнинг 71% ини қизлар ташкил этади. Аёл талабаларнинг ярмига яқини ўқитувчилик ва таълим соҳаси йўналишларида таҳсил олгани қайд этилган. Бунга қарши, техника ва инженерлик соҳаларида эркак талабалар ҳукмронлик қилади: 2020 йилда “STEM” (фан, технология, инженерия ва математика) йўналишларини битирганларнинг бор-йўғи 30,1 фоизи аёллар бўлган (2017 йилда 27% эди, баъзи ўсиш кузатилган). Айрим техникий олийгоҳларда гендер дисбаланси янада яққол: масалан, Тошкент транспорт университетида талабаларнинг 92 фоизи, Тошкент техника университетида 89 фоизи эркаклар экани белгиланган. Худди шундай, Бухоро инженер-технология институтида талабалар таркиби 83% ўғил болалар ва 17% қизлардан иборат. Жамиятдаги ўрнашиб қолган стереотиплар ва келажакдаги оилавий вазифалар ҳақидаги кутувлар бу танловга таъсир қилмоқда [2]: кўп ҳолларда қизлар турмуш кургач оила ва бола парвариши билан банд бўлиши керак, деган тушунча борлиги учун улар вақтинчалик танаффуссиз тўлиқ ишлаш қийин бўладиган STEM соҳаларидан қочиб, ўқитувчилик каби эластикроқ касбларни танлашмоқда. Масалан, ўқитувчилик ёки хусусий таълим муассасаларидаги иш жадвали аёллар учун уй-рўзи ва болалар тарбияси билан бирга олиб боришга нисбатан мосроқ дейилади. Демак, статистик тенденциялар шундан далолат берадики, олий таълимга қизларнинг жалб этилиши ортган бўлса-да, улар асосан жамиятда “муносиб” кўрилган соҳаларда тўпланмоқда, техник ва юқори даромадли йўналишларда эса уларнинг иштироки ҳали паст.

Фикримизча, олий таълим аёллар учун жамиятда юқорилаш ва имкониятлар доирасини кенгайтиришнинг муҳим воситасидир. Социологик қарашда таълим “ижтимоий лифт” – яъни шахсни ижтимоий тузилманинг бир поғонасидан юксалтириб, унга янги рол ва мақом бериш имкониятини берадиган механизм сифатида белгиланади. Аёллар олий маълумот олиш орқали бир қатор устунликларга эга бўлади, аввало, уларнинг меҳнат бозорида рақобатбардошлиги ортади ва яхши музд тўланадиган иш ўринларига кириш имконияти ошади. Масалан, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти маълумотида кўра, фақат ўрта маълумотга эга ўзбек аёлларининг атиги 35%и расман банд бўлса, олий маълумотли аёллар орасида бу кўрсаткич 68%ни ташкил этади – яъни, дипломли аёлларнинг меҳнат бозорида ишлаш эҳтимоли қарийб икки барабар юқори. Демак, олий таълим аёлларнинг мустақил даромад манбаи ва касбий фаолликка эришишида ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Иқтисодий имкониятлар кенгайиши билан бирга, олий маълумотли аёлларнинг ижтимоий ва оилавий ҳаётдаги роли ҳам мустаҳкамланади.

Таҳлиллар кўрсатмоқдаки, аёлларнинг маълумоти ошган сари уларнинг қарорлар қабул қилишдаги иштирокчи сифати, ўз ҳаётига оид масъулиятни ҳис этиши кучаяди. Масалан, олий маълумотли аёл ўз оиласи фаровонлиги учун даромад топиши, фарзандлар таълими ва соғлиғига кўпроқ маблағ ажратиши мумкин – бу эса келажак авлоднинг ҳам тараққиётига ижобий таъсир қилади. Ижтимоий лифт сифатида таълимнинг яна бир жиҳати – аёллар учун “networking” яъни ҳамфикрлар ва мутахассислар билан мулоқот доирасини кенгайтиришдир. Олийгоҳларда ўқиш жараёнида қизлар билим олиш билан бирга, келажакдаги фаолиятларига асқотадиган танишлар орттиришади, турли соҳалардаги илғор ғоялардан бохабар бўлишади. Бу эса уларга ўзи қизиққан йўналишда старт олиш ёки карьера қилишда кўмаклашиши мумкин. Масалан, айрим таълим даражасини олган аёллар ўз ишини бошлаб, тадбиркорликка киришмоқда, баъзилари эса илмий фаолиятда давом этиб, фан доктори ёки профессоригача етишмоқда – буларнинг барчасида олий таълимнинг берган билим ва алоқалари муҳим ўрин тутган. Аёллар учун олий таълимга йўлда дуч келадиган тўсиқлар бир нечта қатламга эга бўлиб, улар иқтисодий, маданий (анъанавий) ва институционал омилларда намоён бўлади. Бу тўсиқларни англаш ва таҳлил қилиш, уларни бартараф этиш бўйича тегишли чораларни ишлаб чиқиш учун муҳимдир:

1. **Иқтисодий тўсиқлар.** Олий таълим олиш кўпинча катта молиявий сарф-харажатларни талаб қилади: контракт тўловлари, яшаш харажатлари, ўқув қўлланмалар ва ҳ.к. Ўзбекистон шарт-шароитларида давлат ОТМларига кириш эҳтимоли паст (олдинги йилларда 10% атрофида) бўлгани сабаб, кўплаб талабгорлар тўлов-контракт асосида ўқишга мажбур. Аксарият ҳолларда ота-оналар фарзандларининг контракт тўловларини қоплайди, шу ерда гендерга оид иқтисодий адолацизлик юзага чиқиши мумкин. Патриархал қадриятлар кучли бўлган оилавий анъаналарда ота-оналар ўғил боланинг олий таълимига маблағ аямайди, чунки у келажакда ота-онага қарашиши, оила бошлиғи бўлиши керак деб ҳисобланади; қиз боланинг таълимига эса шунчалик аҳамият берилмаслиги мумкин. Маҳаллий анъанага кўра, оилада энг кичик ўғил ота-она билан яшаб, қариялик чоғида уларга қарайди, қиз бола эса эрта турмушга чиқиб, бошқа хонадонга кетади. Шу туфайли баъзи оилаларда қизларни юқори таълимга ўқитиш “бегона уйга қилинадиган сармоя”дек қабул қилиниб, уларни узоқ ўқитишни исташмайди. Бундан ташқари, қишлоқ жойларда иқтисодий ҳолат оғирроқ бўлиши ва олийгоҳлар олисда жойлашгани сабаб, ҳар доим ҳам қизларни бошқа шаҳарга юборачақ даражада маблағ топиш имкони йўқ. Агар оилада битта фарзандни ўқитишга маблағ етса, кўпинча бу имконият ўғилга берилади. Шу тариқа, иқтисодий омиллар аёлларнинг олий таълимга кириши йўлида жиддий тўсиқ бўлиб келган.

2. **Маданий ва анъанавий тўсиқлар.** Жамиятимизда қадимдан шаклланган баъзи урф-одат ва қарашлар қиз боланинг узоқ муддат таълим олишига ишончсизлик ёки номақул дейишга сабаб бўлади. Аввало, эрта турмуш қуриш муаммосини қайд этиш лозим: қатор оилалар қиз фарзандни ёши 18–20 га етар-етмас узатишни маъқул кўришади. Расмий маълумотларга мувофиқ, фақат 2021 йилнинг ўзида 20 ёшдан кичик 93 мингдан зиёд қиз турмушга чиққан. Эрта турмушга чиққан қизларнинг олий таълимни давом эттириши қийинлашади – у эридан ёки қайнона-қайнотасидан рухсат сўраши керак, оилавий масъулиятлар ортиради, айрим ҳолларда турмуш ўртоқлар таълимга қарши бўлиши мумкин. Бундан ташқари, “қиз бола – ҳовлида меҳмон” деган мақолга уйғун равишда, баъзи оилалар қизларини қадди ростланмасдан турмушга бериб, уларнинг таълим олиши ўрнига уй-рўзига ўргатишни афзал билади.

3. **Маданий стереотиплар** нафақат таълимга кириш, балки мутахассислик танлашда ҳам кўринади [3]. Илгари қайд этилганидек, жамиятда “аёлларга мос касб” деган тушунча бор – одатда бу ўқитувчи, шифокор, тарбиячи каби тармоқлар. Аксинча, муҳандислик, технологик йўналишлар “мужиклар иши” сифатида қаралиши мумкин. Натижада, ҳатто олийгоҳга кирган аёлларнинг ўзи имконият ва қизиқишлари бўлса ҳам, баъзан ташқи босим ёки ўзига ишонмаслик сабаб юқори ҳақ тўланадиган, рақобат юқори соҳаларни танлашдан чекинади. Бу ҳолат келгусидаги имкониятларини чеклаб қўяди, чунки иқтисодий жиҳатдан тез ўсувчи соҳаларда аёллар камлиги уларнинг умумий раванқдан орқада қолишига хизмат қилади.

4. **Институционал тўсиқлар.** Институционал тўсиқлар деганда таълим тизимининг ўзидан келиб чиқадиган, гендерга оид тенгсизликка олиб келувчи ҳолатлар тушунилади. Биринчидан, юқорида таъкидланганидек, мустақилликнинг дастлабки йилларида олий таълим муассасалари сони ва қабул квоталари жуда чекланган эди. Масалан, 1990-йиллар охирида абитуриентларнинг қарийб ярми студент бўлиш имконига эга бўлган бўлса, 2010-йилларга келиб ҳар 10 абитуриентдан фақат биттаси талаба бўла олар эди. Бу ҳолат ҳамма ёшлар учун қийинчилик туғдирган, лекин айниқса қизлар учун оқибати оғир бўлиши мумкин эди – қабулдан ўтолмаган қиз болани кўп ҳолларда оиласи қайта тайёрлаб ўтирмай, турмушга беришга қарор қилиш эҳтимоли бор. Яъни, институционал чеклов (қабул камлиги) бошқа маданий тўсиқ (эрта турмуш) билан уйғунлашиб, аёлларни таълимдан четлаштирар эди. Иккинчидан, айрим олийгоҳлар инфратузилмаси ҳам аёлларга мослашмаган: масалан, баъзи университетларда ётоқхона жойлари етишмовчилиги, айниқса қизлар учун хавфсиз ва қулай турар жой бўлмаслиги муаммо. Шунингдек, олийгоҳларда болали талаба аёллар учун болалар боғчаси ёки эмизиш хонаси каби шарт-шароит йўқлиги ҳам қайд этилган. 2021 йилги маълумотга кўра, никоҳдан кейин аёллардан бир-икки йил ичида фарзанд кўриш

кутилади, лекин аксарият ОТМларда она-бола учун инфратузилма муҳайё эмас, бу эса ёш оналарнинг ўқишни давом эттиришини қийинлаштиради. Учинчидан, таълим тизимидаги кадрлар таркибида ҳам гендер дисбаланси бор: мактабларда ўқитувчиларнинг 68% аёллар ташкил қилса (чунки бу соҳа маоши пастроқ ва анъанавий равишда аёллар кўп), лекин университет профессори ва ўқитувчилари орасида аёллар улуши 44% атрофида, баъзи вилоятларда 30% га ҳам етмайди. Олийгоҳларда аёл профессорларнинг камлиги қизлар учун илҳомланарли рол моделлар етишмаслигига олиб келади, яъни “мен ҳам шу даражага етишим мумкин”, деган ишончни пасайтиради. Шу билан бирга, таълим олиб бўлганидан кейинги босқич – меҳнат бозоридаги институционал тосқинликларни ҳам ҳисобга олиш керак. Аёллар кўпинча диплом олгандан кейин иш қидиришда камситишга учраши мумкин, масалан, иш берувчи ёш аёл номзоддан “турмушга чиқмоқчи эмасмисиз, яқин орада фарзандли бўлмайсизми” деган саволлар билан уни ишга олишдан бош тортиши ҳолатлари учрайди. Расмий статистикага кўра, Ўзбекистонда аёлларнинг меҳнатга иштирок даражаси 39,4% атрофида, эркакларда эса 72,3% (2024) ни ташкил этган. Бу тафовутнинг сабабларидан бири сифатида айнан институционал муҳит – аёллар учун иш жойида шароитлар етарли эмаслиги, уй ва ишни биргаликда олиб боришда қийинчиликлар борлиги келтирилади. Бунда, албатта, масаланинг бир қисми таълимга эмас, балки кенгроқ ижтимоий сиёсатга тааллуқли, бироқ олий маълумотга эга бўлса-да, аёллар мос иш тополмаса ёки ишлашга чиқолмаса, уларнинг таълим орқали ижтимоий лифтга кўтарилиши тўлиқ амалга ошмайди. Юқорида санаб ўтилган тўсиқлар бир-бири билан чамбарчас боғлиқ. Иқтисодий қийинчиликлар маданий қарорларга таъсир қилади (масалан, камбағал оила қизини тезроқ турмушга бериб, нафақат уни боқиш масъулиятидан “кутулмоқчи” бўлиши мумкин). Маданий стереотиплар институционал сиёсатга таъсир қилади (масалан, аёлларнинг кам ўқиши натижасида сиёсат ва бошқарувда ҳам аёллар оз бўлади, натижада қарорлар қабул қилишда гендер нуқтаи назарини инобатга олувчи ислохотлар камроқ бўлади). Шунинг учун гендер ва таълим соҳасидаги номутаносибликни камайтириш учун бу тўсиқларни ҳам комплекс равишда ечиш талаб этилади.

Ўзбекистон ва Марказий Осиё давлатлари аёлларнинг таълим олиш имкониятларини кенгайтириш мақсадида сўнгги йилларда бир қатор сиёсат ва дастурларни амалга оширмоқда. Давлат органлари, халқаро ташкилотлар ва нодавлат ташкилотлар (ННТ) бу жараёнда ҳамкорлик қилиб, гендер тенгликни таъминлашга қаратилган чора-тадбирлар мажмуини жорий этмоқдалар. Президент Шавкат Мирзиёев раҳбарлигидаги ҳукумат хотин-қизларни қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратди. 2019 йили “Гендер тенгликни таъминлаш тўғрисида”ги қонун қабул қилиниб, Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ва имкониятлар комиссияси ташкил этилди. 2022 йил март ойида эса Президент 2022–2026 йилларда аёлларнинг таълим олишига кўмаклашиш бўйича миллий дастур қабул қилинганини эълон қилди. Ушбу дастур доирасида қатор инқилобий чоралар назарда тутилган [4].

Юқоридаги таҳлиллардан кўриниб турибдики, гендер ва таълим масаласи Ўзбекистон ва Марказий Осиё учун ғоят долзарбдир. Аёлларнинг олий таълимга киришини таъминлаш орқали уларнинг ижтимоий имкониятлари сезиларли даражада кенгайиши мумкин: билимли ва малакали хотин-қизлар кўпроқ ишга жойлашади, иқтисодий мустақилликка эришади, оилада ва жамиятда ўз овозига эга бўлади [5]. Сўнгги йилларда Ўзбекистонда бу борада ижобий ўзгаришлар кузатилди – давлатнинг саъй-ҳаракатлари туфайли аёлларнинг олий таълим билан қамраб олиниши тез ошди, ҳатто баъзи кўрсаткичларда йигитларга етиб олди ёки устун келди. Бироқ, ҳал этилиши лозим бўлган муаммолар ҳамон талайгина.

Тавсия сифатида, аввало, таълим инфратузилмасини кенгайтириш ва шаффофлаштириш зарур. Олийгоҳлар сони ва қабул квоталарини ошириш бўйича ислохотлар изчил давом эттирилиши лозим, шу билан бирга, қабул жараёнида гендер бўйича тенг имкониятларни кафолатлаш керак (масалан, айрим техник йўналишларда қизлар учун мақсадли квоталар ажратиш мумкин). Қизлар кўпроқ кириши учун вилоятларда филиаллар очиш, масофавий таълимни ривожлантириш ҳам самарали чора бўлади – бу узок ҳудуддаги

иктидорли қизларга уйидан узоқламаган ҳолда ўқиш имконини беради. Иккинчидан, иқтисодий қўллаб-қувватлаш механизмларини кенгайтириш талаб этилади. Амалдаги фойсиз кредитлар, грантлар доирасини янада кенгайтириш, айниқса, қишлоқ жойлардаги ва кам даромадли оилалардан чиққан қизларни молиявий рағбатлантириш зарур.

Хулоса қилиб айтганда, аёлларнинг олий таълим олиши – бу жамият тараққиётининг стратегик масалаларидан биридир. Ўзбекистон ва қўшни давлатларда бу йўналишда сезиларли силжишлар бўлаётгани қувонарли ҳол. Таълим – аёлларнинг “ижтимоий лифт”и экани, яъни уларни камолот сари кўтара оладиган куч экани бугун янада яққол намоён бўлмоқда. Ҳар бир қиз боланинг таълим олиши учун тенг шароит яратиш, уларни ўз қобилиятларини рўёбга чиқаришда қўллаб-қувватлаш эса нафақат гендер тенгликка эришиш, балки умуммиллий ривожланишнинг гаровидир. Аёлларнинг таълимли ва фаол бўлиши янги авлодга илҳом бағишлайди, иқтисодиётга куч беради ва жамиятда адолатлироқ, барқарорроқ тараққиётни таъминлайди.

АДАБИЁТЛАР:

1. Бем С.Л. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов (Сер. «Гендерная коллекция – зарубежная классика»). – М.: РОССПЭН, 2004. – 336 с.
2. Саралиева З.Х. Социология гендерных отношений: учеб. пособие для студентов высших учебных заведений (Сер. «Учебные пособия по гендерной теории в гуманитарных науках»). – М.: РОССПЭН, 2004. С. 270.
3. Baker D. P., & Jones D. P. (1993). Creating gender equality: Cross-national gender stratification and mathematical performance. *Sociology of Education*, 66,91-103.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Халқаро аёллар кунига бағишланган тадбирларда сўзлаган нутқи". *Xalq so'zi gazetasi*, 2024 йил 8 март.
5. Ҳамидова, Н. “Ўзбекистонда гендер тенглиги: муаммолар ва истиқболлар.” Иқтисодиёт ва инновациялар, 2023, № 4, б. 25–30.
6. Муминов А.Г Янги Ўзбекистонда гендер тенгликни таъминлашнинг устувор йўналишлари. “Макон ва замон” журнали 2024 №1, 12-15 бетлар

РЕЗЮМЕ:

Ушбу мақолада социологик ёндашув асосида, Ўзбекистон ва Марказий Осиё мисолида, аёлларнинг олий таълим орқали ижтимоий имкониятлари шаклланиши таҳлил қилинади.

Калит сўзлар: гендер, таълим, олий таълим, ижтимоий имкониятлар, Ўзбекистон, Марказий Осиё.

РЕЗЮМЕ:

В данной статье с социологической точки зрения анализируется формирование социальных возможностей женщин посредством высшего образования на примере Узбекистана и Центральной Азии.

Ключевые слова: гендер, образование, высшее образование, социальные возможности женщин, Узбекистан, Центральная Азия.

RESUME:

In this article, a sociological approach is used to analyze how women's social opportunities are shaped through higher education, focusing on examples from Uzbekistan and Central Asia.

Key concepts: gender, higher education, women's social opportunities, social mobility, uzbekistan, central asia.